

ESAD KURTOVIĆ

Dubravko Lovrenović
(Jajce, 30. 8. 1956. - Sarajevo, 17. 1. 2017.)

“vivere non si puo che non si mori, e morire non puo chi non vive”, Dubrovčani u uputstvu poslaniku kod vojvode Stjepana Vukčića povodom smrti njegovog strica vojvode Sandalja Hranića (29.3. 1435, Lett. di Lev., XI, 229)

Prof. dr. Dubravko Lovrenović, redovni profesor Odsjeka za historiju Filozofskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, dopisni član ANU BiH, istaknuti kulturni i javni djelatnik poslije kratkotrajne i teške bolesti iznenada nas je napustio u 61. godini života. Dimenzija njegovog prisustva, uspomene, traga, života i djela, sagledava se i u slici koja je ostala iza njega. Višestruk angažman u raznim sferama djelovanja njegovim odlaskom dobrano je pomjerio stanje stvari, stvorene su praznine koje se ne mogu lako popuniti, slikovito rečeno - negdje su to rupe a negdje provalije, zavisno od obimnosti posla, fazama urađenog i postignutoj dinamici. Započeti projekti pod njegovim rukovodstvom, izvjesno je, čekat će neka druga vremena a neki se bez njega, aktualna je procjena, neće ni završavati. Nabranje raznolikog djelovanja, od opusa historičara sa prefinjenom karijerom protkanom kapitalnim izdanjima, zapaženim u stručnim i širim čitalačkim krugovima, preko angažmana u intrigantnom javnom diskursu u brojnim segmentima, političkom, analitičkom, polemičkom i humanitarnom djelovanju, uz površnu analizu i pregled, u pokušaju zaokruženog posmatranja, po obimu bi lako preraslo u čitavu knjigu. Kao potrebno to će se prije ili kasnije desiti, a izvjesno je i da će budućem biografu trebati vremena i energije da takvo sagledavanje sačini u potpunosti. Ugledni djelatnik sebe je ostavio kao zahvalan tematski okvir budućim naraštajima.

U naučnom djelovanju kao historičar Dubravko Lovrenović je produžio i održavao liniju školovane moderne medievalistike u Bosni i Hercegovini, koju je u drugoj polovini 20. stoljeća obilježilo vrijeme i djelo njegovih prethodnika, istaknutih djelatnika akademika Ante Babića i Marka Šunjića. Studij historije završio je na Filozofskom fakultetu u Sarajevu 1979, a od naredne 1980. kao asistent započeo univerzitetsku karijeru prolazeći sva zvanja do redovnog profesora kroz prizmu oblasti Opća historija srednjega vijeka sa brojnim obaveznim i izbornim predmetima u okviru

sva tri ciklusa studija. Prema radnom stažu ostvario je učešće u univerzitetskom obrazovanju 37 generacija historičara dajući pečat u nastavnom i mentorskom pogledu prepoznatljivom elokvencijom, poticajnom interakcijom i zanimljivim izborom predavanja, seminara, diplomskih, magistarskih i doktorskih disertacija. Usavršavao se na građi dalmatinskih gradova, prije svega Zadra i Dubrovnika. Imao je studijske boravke, specijalizacije i predavanja na fakultetu Etvös Lorand Univerziteta i Centralnoeuropskom univerzitetu u Budimpešti, univerzitetima Yale i Chicago u Sjedinjenim Američkim Državama te na brojnim visokoškolskim ustanovama u zemljama bivše Jugoslavije. Magistrirao je u Beogradu (*Balkanske zemlje prema mletačko-ugarskim ratovima početkom XV stoljeća*), a doktorirao na matičnom fakultetu u Sarajevu (*Ugarska i Bosna 1387-1463*). Živio je i djelovao u doba Desanke Kovačević-Kojić, Sime Ćirkovića, Marka Šunjića, Nade Klaić a u poslijeratno doba održavao životnom medievalistiku u Sarajevu u otežanim okolnostima obnavljajući i stvarajući novu kadrovsku osnovu. Rukovodio je Odsjekom za historiju, bio prodekan za nastavu Filozofskog fakulteta, a kao zamjenik ministra rukovodio je reformom obrazovnog sistema u Bosni i Hercegovini. Istaknuto od 2001. bio je član Komisije za zaštitu nacionalnih spomenika Bosne i Hercegovine, a između 2002-2006. član državne Komisije za suradnju sa UNESCO-om, aktivno učestvujući u više nominacija nacionalnih spomenika na Listu svjetske baštine. Na svim mjestima ostavio je vidnog traga.

Fokus istraživačkog interesa akademika Lovrenovića u najvećem obimu je historija srednjovjekovne Bosne i istočnocentralne Evrope. U tim segmentima objavio je veći broj radova i knjiga. Koautor je u dvije sinteze historije Bosne i Hercegovine, fotomonografije *Jajce -Središte i margina povijesti i ljepote*. Za djelo *The Oxford Dictionary of the Middle Ages* napisao je natuknice o Bosni i bosanskim krstjanima. Uzimao je učešće na brojnim domaćim i međunarodnim naučnim skupovima i okruglim stolovima, predsjedavao i referisao na konferencijama, uređivao zbornike i posebna izdanja, recenzirao radove i monografske publikacije, bio član različitih uredništava i redakcija časopisa i posebnih izdanja (istaknuto: *Vjekoslav Klaić, Povijest Bosne*, 1990; *Sirat-ćuprija fra Ante Kneževića*, 2008; *Fojnički grbovnik*, 2009; *Antun Knežević, Kratka povjest kralja bosanskih*, 2009).

Temeljne vrijednosti kojima je akademik Dubravko Lovrenović prepoznatljiv kao medievalist ostvarene su kroz tri posebna izdanja. Rezultate višegodišnjih istraživanja medievalne građe istočne jadranske obale i srednje Evrope sintetizirao je u proširenoj verziji doktorske disertacije koja je izišla pred javnost pod modernističkim naslovom *Na klizištu povijesti (Sveta kruna ugarska i sveta kruna bosanska 1387-1463)*, 2006. U obimnoj, tehnički kvalitetno pripremljenoj knjizi, koju u takvom ruhu historiografija srednjovjekovne Bosne ranije nije vidjela, iscrpnom analizom Lovrenović je sintetizirao jedan od najvažnijih segmenta bosanske vanjskopolitičke

orijentacije, odnos sa “vječitim sjevernim susjedom” predstavljajući bosanski vladarski subjekt, legitimnost bosanske krune, pred i pored kraljevskog i carskog ugarskog prisustva. Ostvareni rezultati predstavljaju ga kao najboljeg poznavaca srednjovjekovne bosanske politološke misli. Svoja daljnja istraživanja politološke vizure bosanskog srednjovjekovlja Lovrenović je prezentirao u knjizi intrigantnog naslova *Bosanska kvadratura kruga*, 2012. Ona pokazuje pogled Dubravka Lovrenovića na vjerski segment bosanskog srednjovjekovlja (*O bosanskom autokefalnom kršćanstvu*), boljke savremene javne riječi o srednjovjekovnoj Bosni (*Bosanski mitovi*) i ocjenu starije historiografije (*O pionirima i nastavljačima*). To su tri polja djelovanja u kojima je Lovrenović dominantno pisao i u nedostatku adekvatnih sagovornika napisano ostavio u amanet budućim naraštajima. Djelovanje u komisiji za zaštitu nacionalnih spomenika profesionalno je produžilo Lovrenovićev interes na srednjovjekovne nadgrobne spomenike - stećke, koje je sintetski obradio a koji su javnosti poznati u većem broju izdanja (*Stećci. Bosansko i humsko mramorje srednjeg vijeka*, 2009, 2010, 2013; *Medieval Tombstones and Graveyards of Bosnia and Hum*, 2010). Najveći doprinos prezentira se u dva segmenta, jedno je naučni doprinos u tumačenju smrti bez kojeg nema ni razumijevanja stećaka, a drugi je promocija bosanske srednjovjekovne kulturne baštine u obrazovnom i javnom diskursu. Zahvaljujući Dubravku Lovrenoviću, poslije djela Šefika Bešliagića stećci su opet “otkriveni”. Njegova inicijativa za osnivanje instituta za proučavanje stećaka, najvrjednijeg materijalnog fakta srednjovjekovne kulturne baštine čeka bolja vremena.

Izuzetno poznata javna ličnost, i starom i mladom, i običnom čovjeku, izazivala je respekt svojim prisustvom, a rečeno je i da je bonitet svakovrsnog sastajanja određivan, između ostalog i njegovim prisustvom. Imao je snage da iziđe u susret mnogima, a strast da polemíše - sa svima. Izgarajući u dijalozima najviše je polemike vodio oko temeljnih vrijednosti bosanskog srednjovjekovlja, ali i historije Bosne i Hercegovine u cjelini. U svojevršnom mulju moderne javne riječi nastali su tekstovi kojima se i sam povremeno udaljavao od osnovnih principa kojima je učio druge a koji su figurativno izražavani njegovim sintagmama da istovremeno bavljenje “medom i blatom” (izvorom i prepisivačinom) miješanjem nespojivog, izaziva isto - mrlje kod svih učesnika, te da ulični narativ u takvom dijalogu tzv. naučnog izraza (“pljuvanja”) koristimo svi, ali da nestručni ne uspijevaju daleko da “dobace” i uvijek prilikom pisanja ostaju zaprljanih prsa (*Povijest est magistra vitae. O vladavini prostora nad vremenom*, Rabić, Sarajevo, 2008). Njegova borba u javnom diskursu za medievalna pitanja podigla je historiju srednjovjekovne Bosne na značajno mjesto u javnom životu Bosne i Hercegovine. Nedavno sam upitan da li sam medievalist kao i Dubravko Lovrenović. Bio sam počastvovan poredbom, činjenicom da novinari znaju šta je medievalistika a ponajviše da je Dubravko Lovrenović uspio da educira javnu scenu oko sebe i da su sjećanja na njega, njegov zanat i njegove javne bravure još svima jake i svježje, ključno da je njegova misija na javnoj sceni bila uspješna.

***

Prilikom izjava saučešća bosanskim magnatima Dubrovčani su, između ostalog za prolaznost života koristili i formulacije da živjeti se ne može a da se ne umre te da umrijeti nije ni mogao onaj koji nije živio. S manje riječi, u narodnom stilu, poput jezgrovitosti epitafa stećka ukratko se kaže da svako mora umrijeti. A profesor Lovrenović, tako je umio, još bi kraće potcrtao da - mora se. Profesor nas je napustio prerano, jer bilo je još štošta da se uradi, pročita, nauči i proživi. Uprkos zamašnoj produkciji, pripadao je onima koji su više čitali nego pisali. I neprestano je učio. Gledajući sa strane, da je živio - živio je, i znao je da je živio, i znao je živjeti. Profesor, gospodin i čovjek. Na Fakultetu nije životario nego je radio. U akademskom ambijentu, poput Babića i Šunjića, s mjerom i dostojanstveno. Disao je punim plućima i zračio je vedrim i radnim elanom, vazda prepun raznovrsnih ideja i zanosne, nesicrpane stvaralačke energije. U takvom miljeu svoga profesora imao sam smještenog u ravni vremena u kojem živim, ponosno kao dragog savremenika u uobičajenoj trajnijoj percepciji svakodnevnice, a sa ove kratke distance sada mogu reći, oduvijek bez trunke primisli da je eventualni rastanak bio negdje u blizini. Otuda pripadam onima koji nisu spremno dočekali profesorov odlazak niti prihvatili novonastalu situaciju. Među onima sam koji su nešto znali, imao sam vremena da se pripremim na neizbježno koje može da uslijedi, žalio prije drugih, bio ljut, pustio suzu prije vremena i nadao se. Otiman je dio moje učiteljske, poslovne, prijateljske i ljudske zbilje i nije mi bilo svejedno. Tako ni danas. Profesionalno me je prihvatio i u razvoju pratio, pomagao, podsticao i hrabrio, kolegijalno poštivao i radno cijenio, nerijetko vlastitim primjerom pokazivao procjene i poteze koje historičar i javni radnik ne/potrebno ispoljavaju. To nije bila moja privilegija, to su osjetile mnoge kolege. Bio je profesor. Čitao je, dijelio je što je znao, a od njega je uzimao tko je htio. Redovno dostupan. Za "višak informacija" (trač) rezervisan. Drago mi je što sam bio dio toga profesorovog ambijenta. Znao je proći Fakultetom, zastajati poslovično uz par rečenica u prolazu među predavanjima, i poput vjetra nestajati u raznoraznim poslovima. Tko je poznavao Dubravka Lovrenovića nikad se nije pitao šta sve može da stane u njegov radni dan. Mogao je samo da mu zavidi. Navikao sam se na naš poslovni ritam u kojem smo živjeli. Uvijek bi u poslu nastavljali tamo gdje bi stali, pokrećući iznova samo nova relevantna pitanja. Za mene je profesor uvijek bio tu, pa i kada se različitim sastancima i rasporedima sedmicama ne bi susretali. Danas se uzalud osvrćem, moga profesora više nema.